

С.В.Леонова, О.М.Нікіпелова, к.х.н.

Український НДІ медичної реабілітації та курортології, м.Одеса

АНАЛІЗ ЗАРУБІЖНОГО ЗАКОНОДАВСТВА У КУРОРТНІЙ СФЕРІ З МЕТОЮ ОПРАЦЮВАННЯ КРИТЕРІЇВ ПРИРОДНИХ ТЕРИТОРІЙ КУРОРТІВ УКРАЇНИ

Для опрацювання критеріїв природних територій курортів України представлено огляд зарубіжного законодавства у курортній сфері. Наведено нормативні документи, у яких висвітлено питання дослідження природних лікувальних ресурсів та природних територій курортів, а також питання отримання статусу курортів. Визначення критеріїв дозволить диференціювати природні території курортів за претендованим статусом відповідно до Закону України «Про курорти».

Ключові слова: *природні території курортів, природні лікувальні ресурси, лікувально-оздоровча інфраструктура*

Оснoву нормативно-правoвого забезпечення діяльності курортів становить Закон України „Про курорти” [1], який регламентує їх функціонування і розвиток. Законом передбачено умови і порядок оголошення природних територій курортними.

За характером природних лікувальних ресурсів курорти України поділяються на курорти **державного** та **місцевого** значення. Підставою для прийняття рішення про оголошення природної території курортною є наявність на ній природних лікувальних ресурсів, необхідної інфраструктури для їх експлуатації та організації лікування, медичної реабілітації та профілактики захворювань, характеристики кліматичних, інженерно-геологічних та інших умов, оцінка яких повинна здійснюватися за допомогою критеріїв. У зв'язку з цим для сучасної оцінки природного потенціалу курортів і забезпечення їх сталого розвитку необхідно, перш за все, державне зведення даних про природні лікувальні ресурси і об'єкти курортної інфраструктури. Отже, актуальним є опрацювання критеріїв оцінки природних територій, які будуть віднесені до курортних та внесені до переліку відомостей, що включаються до Державного кадастру природних територій курортів [2].

Проблема надання курортного статусу певній лікувально-оздоровчій території вирішується за результатами аналізу стану низки факторів, головними з яких, на наш погляд, є:

- природні лікувальні та рекреаційні ресурси,
- лікувально-оздоровча інфраструктура,
- екологічний стан території та можливість його збереження,
- інші критерії, у т.ч. стан транспортно-комунального господарства.

Перші два фактори відіграють основну роль в утворенні курортів, що підтверджується визначеннями терміну “курорти” у нормативному акті.

При підготовці критеріїв природних територій курортів України нами було вивчено та проаналізовано доступні нормативні документи у курортній сфері інших держав. Нижче наводимо огляд деяких з них.

1. Модельний закон про природні лікувальні ресурси, лікувально-оздоровчі місцевості і курорти, прийнятий на 31 пленарному засіданні Міжпарламентської Асамблеї держав-учасників СНД (Постанова від 25.11.2008 р. № 31-18). Режим доступу: http://www.base.spinform.ru/show_doc.fwx?Regnom=28959.

Визнання території лікувально-оздоровчою місцевістю або курортом (державного, регіонального або місцевого значення) здійснюється залежно від її значення відповідним органом виконавчої влади держави на підставі спеціальних курортологічних, гідрогеологічних та інших досліджень.

2. Перечень курортов России с обоснованием их уникальности по природным лечебным факторам (по состоянию на 18.10.2006 г.): Метод. указания (затв. Министерством охраны здоровья РФ від 22.12.1999 р. № 99/228). Режим доступу: http://www.businesspravo.ru/Docum/DocumShow_DocumID_131561.html.

Як зазначає документ, «Под уникальными в данном случае понимаются курорты, располагающие минеральной водой или лечебной грязью, ландшафтом, климатом, которые хотя бы в одном имеющем бальнеологическое значение компоненте превосходили все другие аналогичные природные лечебные факторы России; или отличающиеся большим разнообразием используемых типов и разновидностей минеральных вод, лечебных грязей, ландшафтно-климатических особенностей; или выделяющиеся необычным и благоприятным, с бальнеологической точки зрения, сочетанием отдельных компонентов, содержащихся в природном лечебном ресурсе или таким же сочетанием самих природных факторов».

3. Екологічний кодекс Татарстану. Режим доступу: <http://tat.pp.ua/2177.html>.

Стаття 158 «Лечебно-оздоровительные местности и курорты» зазначає, що вони можуть мати федеральне, республіканське або місцеве значення. Віднесення територій до лікувально-оздоровчих місцевостей та курортів здійснюється в порядку, установленому федеральним законом.

4. Закон Кабардіно-Балкарської Республіки від 17.10.1999 р. № 37-РЗ (ред. від 29.02.2008) «О природных лечебных ресурсах, лечебно-оздоровительных местностях и курортах Кабардино-Балкарской Республики» (прийнятий Радою Республіки Парламента КБР 23.09.1999 р.). Режим доступу: http://kabardinobalkaria.news-city.info/docs/sistemsc/dok_oegykhz.htm.

Згідно із Законом, курорт **федерального** значення — природна територія, що особливо охороняється, яку освоєно і використовується у лікувально-профілактичних цілях, що знаходиться в установленому порядку у веденні **федеральних органів державної влади**. Відповідно, курорт **республіканського** значення знаходиться у веденні **органу державної влади Кабардіно-Балкарської Республіки**, а **місцевого** значення — **органу місцевого самоврядування**. Визнання території лікувально-оздоровчою місцевістю або курортом здійснюється залежно від її значення Урядом Російської Федерації, Урядом Кабардіно-Балкарської Республіки або органом місцевого самоврядування на підставі спеціальних курортологічних, гідрогеологічних та інших досліджень.

5. Наказ державного комітету Російської Федерації по охороні від 04.07.1997 р. № 312 «Об утверждении Правил ведения государственного кадастра особо охраняемых природных территорий» (в ред. Наказу Держкомгеології РФ від 31.03.1998 р. № 185). Режим доступу: http://www.nature.ykt.ru/CD_zakon.

Затверджено Правила ведення державного кадастру природних територій, що особливо охороняються. Додається типова форма облікової документації по природній території, що особливо охороняється, й методичні вказівки щодо її заповнення.

6. Наказ Міністерства містобудування і розвитку інфраструктури Пермського краю від 10.01.2008 р. № 07-04-02 «О Регламенте ведения государственного учета, кадастра и мониторинга природных особо охраняемых территорий регионального значения». Режим доступу: http://www.permecology.ru/laws/_prikaz_07-04-02.html.

Затверджено Регламент ведення державного обліку, кадастру і моніторингу природних територій регіонального значення, що особливо охороняються. Додається типова форма облікової документації по природній території, що особливо охороняється, й методичні вказівки щодо її заповнення.

7. Постанова Уряду РФ від 07.12.1996 р. № 1425 (в ред. Постанови Уряду РФ від 20.12.2002 р. № 909) «Об утверждении Положения об округах санитарной и горно-санитарной охраны лечебно-оздоровительных местностей и курортов федерального значения». Режим доступу: <http://www.webapteka.ru/phdocs/doc13907.html>.

8. Закон Алтайського краю від 24.03.2000 р. № 20-ЗС «О природных лечебных ресурсах, лечебно-оздоровительных местностях и курортах Алтайского края» (в ред. Закону Алтайського краю від 04.09.2001 р. № 44-ЗС, від 15.04.2005 р. № 25-ЗС, від 10.07.2007 р. № 66-ЗС, від 02.06.2008 р. № 44-ЗС). Режим доступу: http://www.pravoteka.ru/docs/altayskiy_kray/91.html.

Згідно з Законом, визнання території лікувально-оздоровчою місцевістю або курортом федерального значення, а також порядок його функціонування визначаються Федеральним Законом «О природных лечебных ресурсах, лечебно-оздоровительные местностях и курортах». Територія визнається лікувально-оздоровчою місцевістю крайового або місцевого значення за

наявності наступних умов: присутність одного або декількох унікальних природних лікувальних ресурсів; необхідних запасів мінеральних вод, лікувальних грязей й достатніх ресурсів інших природних лікувальних чинників; має площу, придатну й достатню для курортного будівництва; задовольняє екологічним і санітарно-епідеміологічним нормам і правилам, встановленим для особо охороняємих територій лікувально-оздоровчого призначення; має джерела господарсько-питного і технічного водопостачання, а також надійні системи енергозабезпечення, здатні задовольнити потреби майбутнього курорту.

9. Постанова Адміністрації міського округу Стрежевий від 03.11.2006 р. № 523 «Об утверждении Положения о создании, развитии и обеспечении охраны лечебно-оздоровительных местностей и курортов местного значения на территории городского округа Стрежевой». Режим доступу: http://tomsk.newscity.info/docs/sistemsq/dok_ieqvao.htm.

10. Обласний Закон Смоленської області РФ, прийнятий Смоленською обласною Думою 30.10.2008 р. № 123-з «О порядке признания территорий лечебно-оздоровительными местностями или курортами местного значения». Режим доступу: <http://www.regionz.ru/index.php?ds=145899>.

11. Постанова Адміністрації Красноярського краю від 23.07.1999 р. № 456-п «Об утверждении Положения о признании территорий Красноярского края лечебно-оздоровительными местностями и курортами краевого и местного значения». Режим доступу: <http://www.sibterra.ru/executive/detail.php?ID=1241>.

При цьому різниця у визначенні між місцевим значенням і крайовим визначається лише тим, що на відміну від місцевості крайового значення лікувально-оздоровча місцевість місцевого значення утворюється в межах муніципального створення.

12. Закон Краснодарського краю РФ від 07.08.1996 р. № 41-КЗ (прийнятий Законодавчими зборами Краснодарського краю 23.07.1996 р.) «О природных лечебных ресурсах, лечебно-оздоровительных местностях и курортах Краснодарского края». Режим доступу: <http://pravo.levonevsky.org/bazazru/texts23/txt23118.htm>.

13. Постанова голови адміністрації Краснодарського краю РФ від 26.09.1997 р. № 405 «Об утверждении Положения о признании отдельных территорий Краснодарского края лечебно-оздоровительными местностями и курортами краевого и местного значения». Режим доступу: <http://www.rusouth.info/territory2/pack2d/paper-bfoig1.htm>.

Цей документ найбільш повно визначає критерії, за якими надається статус курортній території.

Згідно з п.п. 12 та 13 цього документу важливими критеріями щодо надання статусу курортній території виступають кількість ліжкового фонду; цілорічність/сезонність функціонування; кількість осіб, що приїждять на лікування у розпал сезону, порівняно до кількості місцевого населення; забезпеченість запасами мінеральних вод та пелоїдів; рівень розвитку санаторно-курортної інфраструктури; рівень комфортності умов проживання; технічний рівень споруд і технічних приладів по використанню природних лікувальних ресурсів; наявність розвинутої мережі культурних закладів, спортивних споруд тощо; наявність та стан загальнокурортної інфраструктури (система каналізації, господарсько-питного й технічного водопостачання, енергопостачання тощо) та мережі транспортного сполучення; стан екологічної та санітарно-епідеміологічної обстановки.

14. Закон Приморського краю РФ від 16.05.2006 р. № 363-кз «О лечебно-оздоровительных местностях и курортах Приморского края» (прийнятий Законодавчими Зборами 26.04.2006 р.) — станом на березень 2007 р. Режим доступу: <http://pravo.levonevsky.org/bazazru/texts02/txt02138.htm>.

15. Постанова Адміністрації Тверської області РФ від 11.09.2002 р. № 305-па «О признании территории озера Селигер и Верхневолжских озер местного значения «Селигер» в Тверской области». Режим доступу: <http://www.tverturism.ru/info.php?id=83>.

16. Закон Республіки Бурятія від 16.09.1997 р. № 559-1 «О лечебно-оздоровительных местностях, курортах и иных категориях особо охраняемых природных территорий в Республике Бурятия» (прийнятий Народним Хуралом 16.09.1997 р., зі змінами від 26.09.2001 р., 07.12.2004 р.). Режим доступу: http://economy.buryatia.ru/attached_documents/kt_zrb559-1.htm.html.

17. Закон Республіки Башкортостан РФ від 31.07.1995 р. № 8-з «О природных лечебных ресурсах, лечебно-оздоровительных местностях и курортах в Республике Башкортостан». Режим доступу: <http://www.gsrb.ru/MainLeftMenu/ZakonoTvorch/Zakoni/8-1995.php>.

Стаття 3 зазначає: «Курорты, обладающие особо ценными природными лечебными ресурсами или большими их запасами, могут иметь федеральное значение. Перечень и статус курортов, имеющих федеральное значение, устанавливается соглашением между Правительством Российской Федерации и Правительством республики Башкортостан».

18. Постанова Голови адміністрації Краснодарського краю РФ від 14.04.2004 р. № 350 «О резервировании для государственных нужд Краснодарского края в целях признания лечебно-оздоровительными местностями краевого значения земель в пределах Молдовского, Нижнешиловского, Кудепстинского поселковых округов и Краснополянского поселкового округа Адлерского района города Сочи». Режим доступу: http://krasnodar.news-city.info/docs/sistemsg/dok_oerrko.htm.

Затверджено Концепцію визнання лікувально-оздоровчими місцевостями крайового значення земель зазначених районів.

19. Постанова Уряду Російської Федерації від 31.10.1999 р. № 1203 «Об утверждении Положения о курорте федерального значения Нальчик». Режим доступу: http://www.innovbusiness.ru/pravo/DocumShow_DocumID_68087.html.

20. Федеральний Закон Російської Федерації від 14.03.1995 р. № 33-ФЗ «Об особо охраняемых природных территориях» (в ред. Федеральных Законов від 30.12.2001р. № 196-ФЗ, від 29.12.2004 р. № 199-ФЗ, від 09.05.2005 р. № 45-ФЗ). Режим доступу: <http://base.garant.ru/10107990/>.

Лікувально-оздоровчі місцевості і курорти відносяться до категорії природних територій, що особо охороняються, та можуть мати федеральне, регіональне або місцеве значення.

21. Федеральний Закон Російської Федерації від 23.02.1995 р. № 26-ФЗ «О природных лечебных ресурсах, лечебно-оздоровительных местностях и курортах». Режим доступу: http://www.fss.ru/fund/social_insurance_in_russia/124/130/10034.shtml.

Цей Закон є аналогом Закону України «Про курорти» й регулює відносини, що виникають у зв'язку з використанням і охороною природних лікувальних ресурсів як у межах природних територій, що особливо охороняються, так і розташованих поза їх межами.

22. Постанова Уряду Російської Федерації від 07.12.1996 р. № 1426 (в ред. Постанови Уряду РФ від 20.12.2002 р. № 909) «Об утверждении Положения о признании территорий лечебно-оздоровительными местностями и курортами федерального значения».

Режим доступу: http://www.allbusiness.ru/BPravo/DocumShow_DocumID_78062.html.

Територія визнається лікувально-оздоровчою місцевістю федерального значення відповідно до Федерального Закону «О природных лечебных ресурсах, лечебно-оздоровительных местностях и курортах».

23. Закон Челябінської області РФ від 19.09.1996 р. № 526 (в ред. Закону Челябінської обл. від 05.07.1999 р. № 79-ЗО) «О природных лечебных ресурсах, лечебно-оздоровительных местностях и курортах Челябинской области». Режим доступу: <http://pravo.levonevsky.org/bazazru/texts22/txt22857.htm>.

24. «Дефініції — стандарти якості для типізації курортів, зон відпочинку і лікувальних джерел» Німецького союзу курортів та союзу по туризму (11 видання, від 13.10.1998р.). Режим доступу: http://www.deutscher-heilbaederverband.de/DB_Bilder/-aktuelles/pdf/86.pdf.

Досить змістовна робота. Висвітлено, зокрема, основи медичного лікування й місце курортів у медицині та суспільстві (медико-теоретичні підгрунтя та медичні норми). У частині «Умови для надання типу курортів» представлено такі підрозділи: «Визначення типу» (класифікація типів курортів, природні або специфічні для кожної місцевості підгрунтя для типізації курортів, загальні умови для визнання типу курортів і зон відпочинку, спеціальні вимоги, охорона навколишнього середовища, стягування курортних зборів, технічні установки для лікувальних джерел, споруд по фасуванню і доставці, показання до лікування), «Природні лікувальні ресурси» (надр, моря, клімату, умови для фізіотерапії по Кнайппу, вказівки щодо аналізу лікувальної води, лікувальних газів, пелоїдів; біоклімат і якість повітря), «Наукові висновки».

Треба зазначити, що саме якості атмосферного повітря курорту та захисту від шуму, навіть буденного, приділяється дуже велика увага. Крім того, існує «Кнайпівська концепція

лікування», відповідно до якої важливими елементами лікування є упорядкування життя, лікування правильним харчуванням, гідро-, фітотерапія, терапія за допомогою руху. Цікавий той факт, що, зокрема, тип місцевості «бальнеологічний курорт за типом Крайппа» припускає бездоганну роботу «за типом Крайппа» не менше 10 років. Для гарантії та подальшого розвитку загальної концепції курорту необхідні регулярні зустрічі всіх, хто надає послуги, де відбувається обмін аналізом специфічної для даної сфери ситуації й координуються напрямки подальшого розвитку. Значна увага приділяється також потребам відпочиваючих інвалідів.

25. «Правила № 14 про курортні ресурси і курортні зони» — «Наредба № 14 за курортні ресурси, курортні місцевості та курортні зони» Міністерства національної охорони здоров'я і соціального забезпечення Болгарії, оприлюднені 13.10.1987р. (зміни 02.03.1992р., 03.02.1995р., 27.10.2000р., 08.03.2002р., 10.08.2004р.).

Режим доступу: http://simeonoveu.com/documents/ustrojstvoto_na_teritoriata/naredbaN14.pdf.

Зазначено, що сприятливими чинниками для лікування і профілактики є біокліматичні ресурси, морська вода у прибережних курортних зонах та пляжі. Курорти і курортні місцевості можуть бути загальнодержавного або місцевого значення. Наведено показники якості пелюдів, мінеральних вод, клімату.

26. «Кредо Європейської Асоціації Курортів» видавництва Satz-Studio Schmitt Postfach 1304 D-55276 Oppenheim.

Режим доступу: <http://www.espaehv.com-/content/view/176/267/lang.de/>.

Європейська асоціація курортів об'єднує представників 21 європейської країни. До них відносяться національні й регіональні асоціації курортів, курорти, оздоровниці, а також лікувально-оздоровчі заклади. Стаття 2 твердить: «Визнання статусу курортів, оздоровниць і лікувально-оздоровчих закладів повинно проходити на державно-правовій підставі. Це визнання не повинно ґрунтуватися тільки на місцевих лікувальних засобах, воно повинно торкатися всього курорту з його специфічними лікувальними заходами». Далі, згідно зі статтею 11 «Місцеві природні лікувальні ресурси мають для курортів фундаментальне значення, яке повинно відобразитися й у державному визначенні статусу курорту. <...> Лікувальні ресурси самі по собі ще не являються курортом, оздоровницею або лікувальним закладом. Незважаючи на положення загального європейського права, ще є правові відмінності у використанні лікувальних засобів — визначення, параметри й правова підпорядкованість; відмінності ці — наслідок різних традицій. <...> Європейська Асоціація Курортів повинна взяти на себе задачу по розробці науково обґрунтованих обов'язкових дефініцій й параметрів, але насамперед домогтися зближення щодо наявних розбіжностей. При цьому має сенс, по можливості, менше торкатися правових положень, а описати самі лікувальні ресурси й вимоги до них, щоб тим самим правильно визначати правову підпорядкованість у країнах й вірно формулювати політичні вимоги».

Іншими важливими чинниками (ст.12), що роблять місцевість курортом, є наявність курортних парків; наявність гастрономії, що сприяє оздоровчим задачам; доступність для інвалідів; відповідне оснащення обладнання для використання місцевих лікувальних ресурсів; показання для лікування — на підставі наукового підтвердження; наявність культурних й розважальних програм на курорті.

Вищезазначені позиції Європейської Асоціації Курортів було враховано нами при складанні критеріїв природних територій курортів України.

27. Закон від 13 квітня 2001 р. № 164, прийнятий Парламентом Чеської Республіки «Про природні лікувальні джерела, джерела природних мінеральних вод, природні курорти та СПА, а також внесення змін до деяких відповідних законів (СПА Закон)» — ZÁKON ze dne 13 dubna 2001 № 164 «O přírodních léčivých zdrojích, zdrojích přírodních minerálních vod, přírodních léčebných lázních a lázeňských místech a o změně některých souvisejících zákonů (lázeňský zákon)». Режим доступу: <http://www.sagit.cz/pages/sbirkatxt>.

Документ присвячено вимогам щодо надання дозволу на використання природних лікувальних ресурсів, їх охорони, умови створення курортів. Так, використання природних лікувальних ресурсів можливе лише за наявності спеціальних дозволів (ліцензій), що видаються відповідним Міністерством. Кожний природний лікувальний ресурс має «сертифікат», що містить інформацію про його місцезнаходження, дані про склад, властивості та використання. Розділ VI зазначає, що природний курорт створюється для надання медичних послуг та сана-

торно-курортного лікування, якщо знаходиться в межах або поблизу природних лікувальних джерел або якщо клімат сприяє зціленню.

28. Постанова Міністерства охорони здоров'я Чехії від 20 листопада 2001р № 423/2001 «Přirodní léčivé zdroje a zdroje přírodních minerálních vod. Způsob a rozsah hodnocení přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod» — «Природні лікувальні джерела і ресурси, природні мінеральні води. Методи і сфера оцінки природних лікувальних джерел та мінеральної води». Режим доступу: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/2001/sb159-01.pdf>.

Як зазначає сам документ, він встановлює методи і масштаби оцінки природних лікувальних джерел і природних мінеральних вод та інші подробиці їх використання, екологічні вимоги і потреби курортного лікувального обладнання та надає думки експертів щодо можливості використання природних лікувальних ресурсів і кліматичних умов для терапевтичних цілей, природних мінеральних вод для виробництва натуральних мінеральних вод на природних курортах (Указ про ресурси і Спа).

Оптимальний обсяг курортного лікування визначається залежно від рельєфу місцевості й потенціалу природних лікувальних ресурсів. Увагу приділено кількості зелених насаджень на природній території курорту, наявності шуму, розвиненості транспортної інфраструктури. Для зняття стресу пропонуються «кліматичні контрасти» (наприклад, чергування ділянок у сільській місцевості й тінистих місць), мінливість ландшафту (наприклад, луки, групи дерев). При цьому пропонується уникати надмірного навантаження на систему терморегуляції пацієнтів шляхом наявності на території курорту спеціальних будівель, що забезпечують захист від вітру та дощу, дозволяють пересування за межами навіть у несприятливих погодних умовах (колонада, аркада).

Цікаво, що для якості повітря природних територій курортів встановлено обмеження щодо середнього значення завислих частинок у повітрі, діоксиду сірки (протягом доби, 30 хв та за рік), а також кількості днів з туманом (з жовтня по березень та з квітня по вересень), середньої тривалості сонячного сяяння (год за рік). Крім того, наведено фактори погоди для кліматичного курорту. При оцінці придатності кліматичних умов для лікування береться до уваги тип хвороби, географічне середовище й кліматичний сезон. Взагалі екологічній та біо-кліматичній складовим приділяється пильна увага.

29. Постанова Уряду Російської Федерації від 19.10.1996 р. № 1249 «О порядке ведения государственного кадастра особо охраняемых природных территорий». Режим доступу: <http://www.mnogozakonov.ru/catalog/date/1996/10/19/8020/>.

30. Закон Угорщини 74/1999. (XII. 25.) «EüM rendelet természetes gyógytényezőkről» — «Природні лікувальні чинники». Режим доступу: http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=99900074.EUM.

Згідно з Законом для курорту важливими складовими є характеристика природних лікувальних ресурсів з наявністю медичного висновку щодо використання, якість атмосферного повітря, рівень шуму, інфраструктура (комунальні послуги, транспорт, зв'язок, послуги закладів, сервісне обслуговування), наявність інших природних цінностей для туризму.

31. Закон Польщі № 167/1399 від 28.07.2005 «Ustawa o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych» — «Про терапевтичні спа (курорти), спа-райони курорту та спа-муніципалітети». Режим доступу: <http://www.hotelarze.pl/prawo-turystyka/ustawa-uzdrowiska-2005.php>.

Закон визначає умови роботи і фінансування курортів, напрямки терапевтичних спа, правила з нагляду за спа-терапією, правила надання та принцип зняття статусу курортної зони або області, а також задачі муніципалітетів спа.

Закон визначає також такі поняття: «курортне місто», «Спа-процедури», «захисна зона», «Спа-обладнання», «природна лікувальна сировина», «цілющі властивості клімату».

У Розділі 5 «Надання статусу курортної зони чи області та збереження курортного статусу» наведено перелік умов для курортних зон.

32. Технічний регламент, затверджений Румунським урядом 23 липня 2004 р. «Norma tehnica din 23 iulie 2004 (Norma tehnica din 2004) unitara pentru realizarea documentatiilor complexe de atestare a functionarii statiunilor balneare, climatice si balneoclimatice si de organizare a intregii activitati de utilizare a factorilor naturali» — «Єдиний комплекс документів, що підтверджують статус курортів, кліматичних, бальнеокліматичних й організаційних заходів з викорис-

танням усіх природних факторів», опублікований у «Офіційних відомостях» № 752 від 18 серпня 2004 р. (Gazette. 752/2004). Режим доступу: [http://www.legestart.ro/Norma-tehnica-2004-unitara-realizarea-documentatiilor-complexe-atestare-functionarii-statiunilor-balneare-climatice-balneoclimatice-organizare-intregii-activitati-utiliz-\(Njk3MjQ-\).htm](http://www.legestart.ro/Norma-tehnica-2004-unitara-realizarea-documentatiilor-complexe-atestare-functionarii-statiunilor-balneare-climatice-balneoclimatice-organizare-intregii-activitati-utiliz-(Njk3MjQ-).htm).

Документ містить такі глави: «Медичне обслуговування і правила роботи спа, клімат для відновлення і лікування певних категорій хворих», «Технічні стандарти охорони курорту, клімат, захист природних лікувальних чинників від забруднення», «Технічні правила визначення, класифікації та терапевтична оцінка природних чинників», «Технічний регламент щодо організації курортів, спа, бальнеокліматичних курортів», «Технічні норми для використання корисних копалин у лікувальних цілях», «Технічні норми для здійснення у Румунії кліматотерапії», «Технічні стандарти щодо створення умов для спелеолікування», «Технічні стандарти для реабілітації» та ін.

Природними лікувальними чинниками є джерела мінеральної води, лікувальні озера, скелі, пляжі та морські прибережні і озерні води, лікувальні грязі, природні гази, кліматичні умови, у т.ч. соляних шахт. Якісна оцінка та вивчення цілющих властивостей природних лікувальних ресурсів здійснюється на підставі комплексних досліджень з визначенням медичних показань і протипоказань до застосування (виконує Національний інститут медичної спареабілітації, фізичної медицини та бальнеокліматології). Крім того, зелена зона повинна займати дві третини курортної території. Індекс щільності площі житла для відпочинку у межах від 100-150 місць/га.

Стаття 96 зазначає такі критерії курортів як наявність природних лікувальних ресурсів; медичних закладів з відповідним оснащенням; бальнеотехнічних засобів існуючих об'єктів, необхідних для збору, транспортування й лікувального застосування природних чинників, відповідних методологій для реалізації їх лікувального ефекту; можливість забезпечення наявності відповідних дієт на курорті для лікування різних хвороб; наявність необхідних засобів для надання невідкладної допомоги; наявність мінімального обладнання для проведення лабораторних й діагностичних досліджень; наявність кваліфікованих медичних фахівців та методик ефективного використання природних лікувальних ресурсів; наявність якісного повітря; наявність сучасного міського планування (мережі водопостачання, каналізації, електропостачання, під'їзних доріг, асфальтованих або мощених; наявність відповідної архітектури, зелених насаджень); наявність зон санітарної охорони родовищ природних лікувальних ресурсів; відсутність шумового «забруднення», будівельної індустрії, об'єктів тваринництва та ін.; наявність умов для відпочинку, дозвілля і спорту.

Окремою статтею визначено критерії бальнеокліматичних курортів. Крім загальних критеріїв курортів, це ще наявність вивчених сприятливих ефектів кліматотерапії, наявність режимних спостережень (метеопост) за якістю довкілля на курорті, наявність біокліматичних умов для комфорту й укріплення здоров'я та поліпшення працездатності відпочиваючих, пляжів, соляріїв, басейнів, спортзалів й умов для активного відпочинку (троп, терас, парків для аеротерапії тощо). Як видно, у Румунії приділяється велика увага саме кліматотерапії.

Крім того, існує таке поняття як «курорт сезонного характеру». Це населений пункт біля родовищ природних лікувальних ресурсів; наявність приміщень для їх використання, що відповідають санітарним вимогам й технічним стандартам; наявність щонайменше одного лікаря-фахівця курортолога з використання природних лікувальних ресурсів, характерних для цієї місцевості; існуючі домовленості, що дозволяють адаптувати для кліматотерапії основні географічні особливості міста — пляжі, траси для лікування, прогулянки на природі в парках і т.п.; можливість придбання існуючих місцевих продуктів та мережі, необхідної для забезпечення мінімального рівня рекомендованих дієт при різних захворюваннях (напівфабрикати, підготовлені для промислово розвинених регіонів та закладів громадського харчування тощо).

33. Постанова Уряду Румунії від 31 серпня 2000 р. № 109 (текст чинності від 26 листопада 2006 р.) «Privind statiunile balneare, climatice si balneoclimatice si asistenta medicala balneara si de recuperare» — «Кліматичні курорти і здоров'я, спа і бальнеокліматичне лікування». Режим доступу: <http://cell-culture.xhost.ro/109.pdf>.

Стаття 2 зазначає, що статус курортам надається рішенням Уряду Румунії за пропозицією місцевих рад з урахуванням за необхідності позиції населення на підставі єдиних технічних стандартів за участі Міністерства суспільної охорони здоров'я, Міністерства охорони на-

вколишнього середовища і водних ресурсів, Міністерств транспорту, будівництва та туризму, Міністерства економіки і торгівлі та Національного агентства з мінеральних ресурсів (на термін 5 років).

Для надання статусу курорту потрібно (ст.3) проведення досліджень та аналізу природних лікувальних ресурсів у спеціалізованих установах, встановлених Міністерством охорони здоров'я (Національний інститут реабілітації, фізичної медицини і бальнеокліматології). Необхідні міські і територіальні плани планування, кошти для експлуатації природних факторів; медичний персонал, медичні підрозділи, очисні споруди, під'їзні дороги, об'єкти міської інфраструктури, комунальні послуги, телекомунікації, а також умови для відпочинку та релаксації. При цьому дослідження щодо розвідки, експлуатації та збереження природних факторів проводиться, як це передбачено у Гірському Законі № 61/1998.

Аналізуючи доступні нам нормативні документи щодо підстав створення й оголошення природних територій курортними, а також можливих критеріїв оцінки природних територій курортів, можна зробити висновок, що одним з головних аспектів їх диференціації є відомча підпорядкованість (наприклад, це простежується у відповідних нормативних документах Росії). При цьому більш-менш чіткі критерії оцінки природних територій курортів викладено у Постанові голови адміністрації Краснодарського краю РФ від 26.09.1997 р. № 405 «Об утверждении Положения о признании отдельных территорий Краснодарского края лечебно-оздоровительными местностями и курортами краевого и местного значения».

Крім того, при розробці критеріїв ми враховували й європейські вимоги, викладені, зокрема, у «Дефініціях — стандартах якості для типізації курортів, зон відпочинку і лікувальних джерел» Німецького союзу курортів та союзу по туризму та «Кредо Європейської Асоціації Курортів».

Визначення критеріїв природних територій курортів дозволить диференціювати їх за претендованим статусом, що допоможе при підготовці пакету документів щодо оголошення природних територій курортів державного або місцевого значення відповідно до Закону України «Про курорти».

Список літератури

1. Закон України № 2026 - III від 05.10.2000 р. «Про курорти».
2. Нікіпелова О.М., Леонова С.В., Біленький К.Е. Сучасні підходи до аналізу стану природних лікувальних ресурсів та оцінка природних територій курортів // Укр. геогр. журнал. — 2007. — № 1. — С.39 — 42.

Анализ зарубежного законодательства в курортной сфере с целью проработки критериев природных территорий курортов Украины. Леонова С.В., Никипелова Е. М.

Для проработки критериев природных территорий курортов Украины представлен обзор зарубежного законодательства в курортной сфере. Приведены нормативные документы, в которых освещены вопросы исследования природных лечебных ресурсов и природных территорий курортов, а также вопросы получения статуса курортов. Определение критериев позволит дифференцировать природные территории курортов за претендуемым статусом в соответствии с Законом Украины «О курортах».

Ключевые слова: природные территории курортов, природные лечебные ресурсы, лечебно-оздоровительная инфраструктура

The analysis of foreign law in a resort area with a view to elaboration of criteria for natural areas resorts of Ukraine. Leonova S.V., Nikipelova O.M.

To work out criteria for the natural resort of Ukraine provides an overview of foreign legislation in the resort area. It was given regulatory documents that address the issues of the study of natural medicinal resources and natural areas of resorts, as well as obtaining the status of resorts. Determination of criteria will allow to differentiate natural territories of resorts after pretended status in accordance with Law of Ukraine «On resorts».

Keywords: natural resort, natural curative resources, medical and sanitary infrastructure